

Список використаних джерел

1. *Лушникова М.В.* Сущность и природа прав работника на защиту достоинства, трудовой чести и деловой репутации // Вестник Пермского университета. Юридические науки. – 2010. - №1 (7).
2. *Бару М.И.* Охрана трудовой чести по советскому законодательству. М. : Юрид. лит., 1966.
3. Офіційний вісник України. – 2012. - № 75.
4. Єдиний державний реєстр судових рішень
5. Барабаш О., Сиротенко С. Щодо протиправності дій при заподіянні моральної шкоди // Право України. – 2000. - №9.
6. Керівництво з належної практики щодо національних засобів правового захисту (ухвалено Комітетом Міністрів 18 вересня 2013 року). Генеральна дирекція з прав людини і верховенства права. Рада Європи, 2013р.
7. Єдиний державний реєстр судових рішень

Музика Т. О.,

асистент кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

УМОВИ ЗАМІНИ БОРЖНИКА ТА КРЕДИТОРА В АЛЬТЕРНАТИВНОМУ ЗОБОВ'ЯЗАННІ

У ст.ст. 512-523 ЦК України визначено загальні засади заміни кредитора та боржника в зобов'язанні. З урахуванням вимог указаних норм, зокрема й щодо недопустимості заміни сторін у зобов'язанні у визначених законом випадках, розглянемо умови заміни сторін в альтернативному зобов'язанні, зважаючи на специфіку об'єкта та змісту цього правовідношення. Виникає питання, чи можлива заміна сторони в альтернативному зобов'язанні, яка стосується тільки однієї чи декількох, але не всіх альтернативно визначених у ньому дій, чи

заміна сторони повинна відбуватися тільки щодо усього об'єкта альтернативного зобов'язання у цілому.

Заміна боржника або кредитора в альтернативному зобов'язанні може відбуватися тільки стосовно усього об'єкта альтернативного зобов'язання. Це твердження випливає з положення про єдність об'єкта альтернативного зобов'язання. У ст. 514 ЦК України зазначено, що до нового кредитора переходять права первісного кредитора в зобов'язанні в обсязі й на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом. У ст. 522 ЦК України вказано, що боржник має право висунути проти вимоги кредитора всі заперечення, що ґрунтуються на відносинах між кредитором і первісним боржником. У разі заміни сторін у зобов'язанні об'єкт і зміст зобов'язання не змінюються, а права та обов'язки сторони, яка з нього вибуває, переходять до особи, яка замість неї вступає в зобов'язання, обсяг прав та обов'язків і боржника, і кредитора не змінюється. Це стосується й права вибору, якщо замінюється управоможена на вибір сторона, оскільки ми дотримуємося думки про те, що вибір об'єкта виконання альтернативного зобов'язання може бути змінений до моменту виконання обраної дії. Крім того, унаслідок нездійснення управоможеною стороною її права вибору, яке може спричинити порушення прав та інтересів її контрагента, право вибору об'єкта виконання може переходити до другої сторони альтернативного зобов'язання в якості специфічного способу захисту прав та інтересів другої сторони. Тому зменшення кола альтернатив у разі заміни сторони в альтернативному зобов'язанні може порушувати права та інтереси другої сторони, як кредитора, так і боржника. На підставі таких же міркувань вважаємо: якщо хоча б одна з дій, що становлять об'єкт альтернативного зобов'язання, є такою, щодо якої заміна боржника або кредитора не допускається за умовами договору або згідно з вимогами актів цивільного законодавства, зокрема внаслідок існування обов'язку боржника виконати певну дію особисто, то відповідна заміна сторони в альтернативному зобов'язанні неможлива.

Так, якщо в альтернативному зобов'язанні замінюється кредитор, то новий кредитор може погоджуватися на таку заміну з метою отримати в якості виконання якусь конкретну дію. Проте якщо виконання цієї дії стане неможливим внаслідок обставин, що не залежать від волі боржника та кредитора, то відповідно до суті альтернативного зобов'язання ця дія має бути вилучена зі складу його об'єкта, причому як для боржника, так і для кредитора. Тобто боржник зобов'язаний виконати альтернативне зобов'язання за допомогою дій, що залишилися, водночас він не може бути примушений до відшкодування вартості дії, виконати яку неможливо. Кредитор відповідно зобов'язаний прийняти виконання тими діями, що є можливими до виконання, та не має права вимагати від боржника відшкодувати вартість дії, яку виконати неможливо. В іншому разі нівелюється сутність альтернативного зобов'язання та звужується коло правових можливостей боржника, тобто зобов'язання змінюється в частині обсягу прав та обов'язків боржника. А вже така зміна потребує згоди обох сторін зобов'язання.

Якщо ж в альтернативному зобов'язанні замінюється боржник, то передання новому боржнику обов'язку виконати тільки одну з альтернативно визначених дій з одночасним припиненням усіх інших обов'язків первісного боржника, буде прямим порушенням прав кредитора, як управоможеного, так і неуправоможеного на вибір. Так, кредитор знає коло об'єктів, за допомогою яких буде задоволено його інтерес і які можуть становити реальне виконання альтернативного зобов'язання, та не повинен зокрема вираховувати й доводити належну йому суму відшкодування за неотримане виконання та заподіяні внаслідок цього збитки. Управоможений на вибір кредитор унаслідок цього фактично втрачає право вибору.

Отже, з такого погляду об'єкт альтернативного зобов'язання у цілому є неподільним, хоча об'єкти виконання за альтернативним зобов'язанням цілком можуть бути подільними, тобто можуть бути виконані й частинами. Беремо до уваги сутність цього правовідношення, відповідного до якого і боржник, і кредитор можуть мати право вибору з-поміж визначеного кола дій. Звісно, це не означає, що в разі заміни сторони в альтернативному зобов'язанні

за домовленістю між сторонами цього правовідношення та третьою особою не може бути змінено і його зміст, зокрема внаслідок таких змін може виникнути просте зобов'язання щодо одного з об'єктів виконання первісного альтернативного зобов'язання.

Водночас вважаємо цілком можливим залучити нового боржника до виконання альтернативного зобов'язання в порядку ст. 528 ЦК України, де йдеться про виконання обов'язку боржника третьою особою, якщо обов'язок боржника виконати зобов'язання особисто не впливає з умов договору, вимог ЦК України, інших актів цивільного законодавства або суті зобов'язання. У цьому разі кредитор зобов'язаний прийняти виконання, запропоноване іншою особою замість боржника. Тоді обов'язки первісного боржника за альтернативним зобов'язанням не припиняються, тобто й коло прав кредитора в разі неналежного виконання, здійсненого третьою особою, є незмінним. Якщо ж третя особа здійснила на користь кредитора за альтернативним зобов'язанням належне виконання, то альтернативне зобов'язання припиняється, а ця третя особа стає кредитором тільки щодо конкретного виконаного нею обов'язку.

Так само й виконання боржником однієї (або декількох) дій за альтернативним зобов'язанням може бути переадресовано на користь третьої особи, при цьому заміни кредитора за альтернативним зобов'язанням у цілому не відбуватиметься. Але таке переадресування можливе тільки після здійснення вибору управоможеним суб'єктом альтернативного зобов'язання, і здійснення боржником об'єкта виконання альтернативного зобов'язання на користь третьої особи припиняє обов'язок боржника перед кредитором за альтернативним зобов'язанням.